

„Kto myslí len na svoj ošoh, tomu nepatrí meno Pálffy...“¹
Narušenie harmónie a dobrého spolužitia v rode Pálffyovcov
v 18. storočí

ANNA FUNDÁRKOVÁ

KLúčové slová: šľachta, rod Pálffy, rodina, Uhorsko, 18. storočie, dedičské spory

Majetkové spory boli odjakživa jednou z hlavných príčin nezhôd a nedorozumení v rámci rodiny. V tomto ohľade netvorili ani predstavitelia uhorskej aristokracie žiadnu výnimku. Pálffyovci patrili medzi najvýznamnejšie a najbohatšie rody nielen v Uhorskom kráľovstve, ale aj v Habsburskej monarchii. V 50. rokoch 18. storočia sa viacerí príslušníci rodu nezhodli v záležitosti delenia rodových majetkov, čo napokon viedlo ku konfliktom, z ktorých niektoré skončili súdnymi procesmi. Cieľom tejto štúdie nie je analyzovať právne pozadie týchto sporov a taktiež neposkytneme ani detailnú právno-historickú analýzu archívneho materiálu, na základe ktorého táto štúdia vznikla.² Naším zámerom je poskytnúť „mikrosondu“ do spleťtých rodinných vzťahov a na základe zachovaných archívnych dokumentov hľadať odpovede na nasledujúce otázky: Ako deformatovali konflikty pokrvné vzťahy? Ako sa správali aktéri sporu vo vypätých situáciách? Dokázali vysokopostavení kontrahenti „zachovať tvár“, alebo z času na čas aj oni ponechali voľný priebeh negatívnym emóciám? Ako vnímali a hodnotili vysokopostavení súčasníci majetkové spory a súdne procesy vo vznešenom a vplyvnom aristokratickom rode?

Príčinou prvého analyzovaného sporu bol testament palatína Jána (V.) Pálffyho z roku 1751.³ Spracovať všetky jednotlivosti dlhotrvajúcich konfliktov okolo plnenia jeho poslednej vôle

¹ Mikuláš Forgách Karolovi Pavlovi Pálffymu, Újlak, 14. 1. 1771. Österreichisches Staatsarchiv (ďalej ÖStA), Abt. Haus-, Hof- und Staatsarchiv (ďalej HHStA), Familienarchiv Pálffy (FA Pálffy), Karton (ďalej K) Nr. 17, A. I., L. VII., F. III.

² Korešpondencia aktérov sporu a materiály právneho charakteru pozri: ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17 a 19. Tematiku plánujeme podrobne spracovať s Dr. Zsuzsannou Peres, odbornou asistentkou na Katedre histórie práva na Pécsi Tudományegyetem v Pécsi aj so zohľadnením právno-historických súvislostí v rámci monografie. Táto štúdia predstavuje jednu z čiastkových spracovaní danej problematiky.

³ Hlásenie z roku 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., N. 6. Zatiaľ sme sa stretli s tromi verziami testamentu Jána Pálffyho: prvá je z 15. 4. 1750 a druhá z 20. 3. 1751. Obidve sú uložené v: ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., N. 8 n i. Úryvky z testamentu uvádza aj JEDLICKA, Pál. *Ere-deti részletek gróf Pálffy család okmánytárához 1401 – 1653. Gróf Pálffyak életrajzi vázlatái*. Budapest 1910, s. 544-547. Ktoré pasáže a ustanovenia z jeho poslednej vôle viedli k dlhoročnému sporu, sa však dá presne stanoviť až po právno-historickej analýze nielen textu testamentu, ale aj ostatných sprievodných právnych dokumentov.

a delenia majetkov bude vážnou výzvou aj pre odborníkov na dejiny práva. Rovnako na tomto mieste nie je možné sledovať vývoj a priebeh sporu medzi všetkými zainteresovanými členmi rodiny najmä preto, lebo zatiaľ nemáme k dispozícii kompletný pramenný materiál, a takéto spracovanie prekročilo rámec a rozsah vedeckej štúdie.

Ústrednou postavou niekoľko desaťročí ťahajúceho sa sporu bol Karol Pavol Engelbert Pálffy (1697 – 1774).⁴ Druhý najstarší syn Jána (V.) Pálffyho bol županom Bratislavskej stolice, hlavným kapitánom Bratislavského hradu a radca Dvorskej vojenskej rady. Karol Pavol Pálffy sa oženil tri razy: jeho prvá manželka bola grófkou Mária Stubenbergová, po jej smrti sa oženil s Jozefou Bergeovou a napokon, keď aj po druhýkrát ovdovel, si vzal Máriu Alžbetu Starhembergovú. Z troch manželstiev sa mu narodilo päť detí.⁵

Keďže obidvaja bratia Karola Pavla padli na bojisku, stal sa jediným mužským dedičom palatína Jána (V.) Pálffyho, ktorý bol zároveň aj zakladateľom tzv. „mladšej línie“ Pálffyovcov.⁶ Celoživotnou úlohou a dá sa povedať, aj výzvou, sa však pre Karola Pavla stalo delenie majetkov, dohody a taktiež súdne procesy proti predstaviteľom „staršej línie“ rodu, ktorej zakladateľom bol jeho strýko Mikuláš (V.) Pálffy (1657 – 1732). Prvá polovica 18. storočia bola bohatá na vojnové udalosti a táto skutočnosť si vyžiadala aj v rode Pálffyovcov mimoriadne vysokú daň. Všetci štyria synovia Mikuláša (V.) padli na bojisku, alebo zomreli na následky svojich zranení.⁷ Len najstarší z nich, Leopold (I.) Pálffy, stihol pred svojou predčasnou tragickou smrťou splodiť troch mužských potomkov: Mikuláša (VIII.),⁸ Leopolda (II.)⁹ a Rudolfa (I.). Karol Pavol Pálffy musel vyjednávať o dedičských a majetkových záležitostiach nielen s nimi, ale aj s Jánom (VIII.) Pálffym,¹⁰ najstarším synom svojho brata Mikuláša (VII.) Pálffyho.

⁴ Jeho stručný životopis pozri: JEDLICKSKA, Eredeti, ref. 3, s. 603.

⁵ Pozri genealogickú tabuľku.

⁶ Jozef Mikuláš Pálffy (1699 – 1734), kráľovský komorník, o.i. slúžil ako plukovník v Althanovom pluku. Padol v bitke pri Parme. Ján Pálffy ml. padol 17. 8. 1717 v bitke pri Belehrade.

⁷ Leopold (I.) Pálffy (1681 – 1720), zomrel na následky ťažkého zranenia v Bavorsku. Ján Jozef Pálffy (1685 – 1716), umrel v bitke pri Petrovaradíne. František Rudolf Pálffy (1686 - 1735), padol v bitke pri Parme. Karol Jozef (1687 – 1720), podľahol zraneniam, ktoré utrpel v bitke pri Belehrade. Bližšie pozri: JEDLICKSKA, ref. 3, s. 601-603.

⁸ Mikuláš (VIII.) Pálffy (1710 – 1773), od roku 1732 bol kráľovským komorníkom, roku 1734 sa stal kráľovským dvormajstrom. V rokoch 1739 – 1746 bol radcom Uhorskej kancelárie, roku 1746 ho Mária Terézia vymenovala za skutočného tajného radcu. V rokoch 1758 – 1762 bol uhorským kancelárom a roku 1765 bol vymenovaný za krajinského sudcu. Jeho manželkou bola Sidónia Anna Mária Althanová, s ktorou sa oženil roku 1733. Patrili mu panstvá Malacky, Plavecký hrad, Bátorove Kosihy a Marchegg, bol zakladateľom tzv. kniežacej vetvy Pálffyovcov. JEDLICKSKA, ref. 3, s. 604.

⁹ Leopold II. Pálffy (1716 – 1773), roku 1734 ho Karol III. vymenoval za plukovníka a dostal povolenie založiť uhorský peší pluk. Roku 1752 bol vymenovaný za generála delostrelectva a roku 1758 ho zvolili za strážcu koruny. V tom istom roku sa stal radcom Márie Terézie. 8. marca 1763 bol vymenovaný za hlavného veliteľa Uhorska. Oženil sa dva razy, jeho prvou manželkou bola Jozefa Mária Waldsteinová, ktorú si vzal roku 1739. Po jej smrti sa oženil roku 1765 s Wilhelminou Ogilorovou. Bol majiteľom Pajštúnskeho panstva a zakladateľom tzv. pajštúnskej vetvy Pálffyovcov. JEDLICKSKA, ref. 3, s. 606-607.

¹⁰ Ján (VIII.) Pálffy (1728 – 1791), kráľovský radca a veliteľ uhorského pešieho pluku. Bol tiež županom Boršodskej stolice a po smrti Karola Pavla Pálffyho sa stal županom Bratislavskej stolice. Roku 1762 sa oženil s Gabrielou Máriou Colloredo-Mansfeldovou. JEDLICKSKA, ref. 3, s. 608.

Predmetom sporu boli dve panstvá: Červený Kameň so Svätým Jurom a Pezinok. Hrad a panstvo Červený Kameň odkúpil Mikuláš Pálffy od Fuggerovcov. Podľa testamentu Mikuláša Pálffyho z roku 1596 mal panstvo a hrad podľa princípu seniorátu zdediť vždy najstarší mužský člen rodu.¹¹ Z hľadiska majetkového sporu v 18. storočí je tiež dôležité z textu poslednej vôle Mikuláša Pálffyho vyzdvihnúť pasáž, v ktorej prízvukuje, že dedič hradu sa mal postarať o jeho obranu, údržbu a výzbroj. Na pokrytie nákladov vyhradil príjmy zo zemepanského mestečka Častá.¹² Roku 1619 rozdelila Mária Fuggerová, vdova po Mikulášovi Pálffym, otcovské dedičstvo medzi svoje deti.¹³ Posledná vôľa „rábskeho hrdinu“ však nebola dodržaná, pretože hrad a panstvo Červený Kameň si podelili medzi sebou jeho starší synovia Štefan a Ján.¹⁴

Na tomto mieste nechceme detailne vymenovať všetky ostatné neskoršie delenia a dohody hradu a panstva Červený Kameň.¹⁵ Aby sme však získali predstavu o tom, ako vlastne tieto delenia v praxi vyzerali, je vhodné citovať z dohody, ktorú uzavreli roku 1682 Ján Anton a Ján Karol, synovia Pavla Pálffyho na jednej strane a na druhej strane Mária Eleonóra Harrachová, vdova po Mikulášovi (IV.) Pálffym, ktorá zastupovala záujmy svojich maloletých synov Mikuláša, Františka a Jána. V zmysle dohody dostali Ján Anton a Ján Karol celú prednú časť červenokamenského hradu od severnej bašty až po západnú baštu, ktorá sa nachádzala oproti vchodu, vrátane schodov, ktoré viedli k týmto baštám. Väzenie a pivnice mohli podľa dohody používať spoločne.¹⁶ Po smrti Mikuláša Jozefa Pálffyho roku 1706 vymrela línia Pavla Pálffyho. Jedinými majiteľmi Červeného Kameňa sa stali neskorší palatíni Ján a Mikuláš Pálffyovci. Panstvo si podelili v nasledujúcom pomere: Mikuláš dostal 3/8-ový podiel a Ján sa stal majiteľom 5/8. Po smrti Mikuláša Pálffyho roku 1732 získal jeho brat Ján podiel 5/8-iny a jeho najmladší vnuk Rudolf 5/8-inu panstva.¹⁷ Jánov podiel zdedil roku 1751 jeho syn Karol Pavol.

Hlavnými aktérmi sporu okolo panstva Červený Kameň boli Rudolf (I.) a jeho strýko Karol Pavol. Zachované listy z ich korešpondencie svedčia o tom, že konflikty medzi nimi začali

¹¹ Je dôležité vyzdvihnúť, že Mikuláš Pálffy použil v originálnom latinskom texte slovo „*major natus*“, princíp dedenia však zodpovedal princípu seniorátu. PERES, Zsuzsanna. *A magyar „hitbizományi” jog kezdetei*. Dizertačná práca. Pécs : Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2009, s. 51.

¹² Testament Mikuláša Pálffyho, Bratislava, 30. 3. 1596. JEDLICSKA, Pál. *Adatok Erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnak életrajza és korához*. Eger : Érseki Lyceum Könyvnyomdája, 1897, č. 933, s. 32-33.

¹³ JEDLICSKA, ref. 12, s. 597-598.

¹⁴ Štefan sa stal majiteľom Častej, kým Jánovi boli pridelené obce Suchá nad Parnou a Vištuk. Po smrti Štefana sa mal stať majiteľom Červeného Kameňa Ján a po jeho smrti sa mali potomkovia ich dvoch podeliť v dvoch rovnakých podieloch. Otázka financovania údržby hradu Červený Kameň sa v rode Pálffyovcov stala akýmsi „dedičným“ jablkom sváru. Po tom, čo roku 1620 časť hradu zničil požiar, medzi Štefanom a Jánom vznikol spor, keďže Ján nebol ochotný prispieť na opravu budovy. Hoci v zmysle dohody Ján nebol povinný financovať rekonštrukciu, Štefan ho ale o príspevok žiadal na základe toho, že po jeho smrti sa mal stať dedičom hradu. V prípade, že by nebol ochotný spolufinancovať stavebné práce, pohrozil mu, že ho dá vylúčiť spolu s jeho potomkami z dedičstva červenokamenského panstva. PERES, ref. 11, s. 33-34.

¹⁵ Detailne pozri: PERES, ref. 11, s. 88-89.

¹⁶ PERES, ref. 11, s. 88.

¹⁷ JEDLICSKA, Pál. *Kiskárpáti emlékek Vöröskőtől-Szomolányig*. Budapest, 1882, s. 59.

ešte pred smrťou palatína Jána Pálffyho, teda ešte pred 24. marcom 1751. V liste z konca októbra roku 1750 Rudolf odmietol účasť na poľovačke, na ktorú ho pozval strýko. Jednak sa odvolal na „*bolesti očí*“, no zároveň uviedol aj pravý dôvod svojej absencie: „...*najmä však preto, pretože môj vysokovážený pán strýko si vôbec neváži moje priateľstvo a dobre mienenu úprimnosť*...“ Rudolfa „dráždila“ skutočnosť, že Karol Pavol nerešpektoval pravidlá používania rybníkov na panstve Červený Kameň. Z toho dôvodu sa mu začal otvorene vyhrážať, že ak to bude takto pokračovať, dôjde k súdnemu procesu, v ktorom však „...*pán strýko bude istotne ťahať za kratší koniec*.“¹⁸

Spor sa vyhrotil o rok neskôr, kedy si strýko a synovec písali skoro každý deň a uvádzali stále novšie a novšie príčiny svojich nezhôd. V júli roku 1751 obvinil Rudolf Karola Pavla, že jeho poddaní odvádzajú do Kráľovej pri Senci veľké množstvo dreva. Podľa dohody však toto drevo má slúžiť jedine na opravu hradu Červený Kameň. Rudolf tvrdil, že ho zbavili „...*20 až 30 vozov najkrajšieho a najmladšieho dreva, v dôsledku čoho sú lesy celkom zruinované*.“¹⁹

Karol Pavol vo svojej odpovedi uviedol, že Rudolf nemá pravdu, pretože neexistuje dohoda, ktorá by zakazovala vývoz dreva do Kráľovej pri Senci. Pripustil, že možno bola nejaká dohoda, kým lesy boli v spoločnom užívaní, odkedy si ich však podelili medzi sebou, každý má dbať na svoju časť.²⁰ Nie je známe, ako napokon dopadla diskusia okolo vyvážania dreva, no Karol Pavol krátko na to vytiahol ďalšiu kauzu: nepovolené poľovačky svojho synovca: „...*dopočul som sa, že vysokovážený pán synovec nepoľuje len pre potreby svojej domácnosti, ale aj preto, aby mäso predával v Trnave. Vaši poľovníci a iní ľudia zastrelili jeleňov v dobe ruje, čím nielenže zabránili rozmnožovaniu zvierat, ale je to aj v protiklade s našou dohodou*...“²¹ Rudolf na svoju obhajobu uviedol, že nezastrelil jelene z ich vlastného revíru, pretože v období ruje „...*zvieratá chodia hore-dole a nezostanú na vlastnom území*...“ Čo sa týka kontaktov s trnavským obchodníkom, napísal, že s tým mužom má už dva roky zmluvu a predal mu prebytok mäsa, ktoré by sám nespotreboval.²²

Skúsený vojak a milovník koní Rudolf (I.) Pálffy sa narodil 4. marca 1719 vo Viedni. Väčšinu života strávil na bojisku, okrem iného sa zúčastnil aj sedemročnej vojny ako veliteľ insurekčného vojska Bratislavskej stolice. Jeho hlavným sídlom bol hrad Červený Kameň, kde sa rád a často zdržiaval v spoločnosti manželky Eleonóry Kaunitzovej. Celoživotnou vášňou Rudolfa Pálffyho boli kone. Nečudo, že v areáli hradu dal vystavať stajne a koniareň.²³ Taktiež bol

¹⁸ Rudolf Pálffy Karlovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 26.10. 1750. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

¹⁹ Rudolf Pálffy Karlovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 26.7.1751. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

²⁰ Karol Pálffy Rudolfovi Pálffymu, s.d., ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

²¹ Karol Pálffy Rudolfovi Pálffymu, s.d., ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

²² Rudolf Pálffy Karlovi Pálffymu, Červený Kameň, december 1751, ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

²³ JEDLICKSKA, ref. 3, s. 607.

nadšeným zberateľom konských sediel a postroja, mincí a umeleckých predmetov a je tiež považovaný za zakladateľa knižnice na hrade Červený Kameň.²⁴ Mal všestranné záujmy, v jeho pozostalosti sa zachovali latinské poznámky z oblasti filozofie, fortifikácie, trigonometrie a tiež spisy o vojenskej stratégii.²⁵

Spor o love jeleňov a vyvážaní dreva ukončili vážne finančné ťažkosti Rudolfa Pálffyho koncom roku 1751: „...pán gróf Rudolf Pálffy [...] pre nahromadené dlhy nie je v stave investovať do hospodárstva na svojich panstvách [...], z tohto dôvodu je skoro celkom bezmajetný. Zo svojich pasív tiež nie je schopný každoročne vyrovnáť svoje dlhy, a preto má obavy, že ho veritelia dajú na súd, jeho majetky budú súdne ohodnotené a následne rozdelené medzi veriteľov...“.²⁶ V zúfalej situácii sa Rudolf obrátil o pomoc na svoju rodinu, no ani starší bratia, ani strýkovia ho nepodporili.²⁷ Z Rudolfových listov sa vytratil sebavedomý a niekedy až arrogantný tón a ponížene prosil Karola o pomoc: „Keby Vaša Excelencia, môj milostivý patrón a dobrosrdečný otec, vedela nejaký účinný prostriedok, ako ma dostať z tohto labyrintu, uisťujem Vás, že by som vo všetkom nasledoval dobre mienené rady Vašej Excelencie...“.²⁸

Rudolf podľa všetkého žil nad svoje pomery a je pravdepodobné, že vedenie hospodárstva tiež nepatrilo medzi jeho silné stránky. Napokon, táto skutočnosť vyplýva aj z listu Karola Pavla, v ktorom vymenoval príčiny, prečo sa dostal Rudolf do problémov: „...jednak, majetky ste prevzali v útlom veku, nepočúvali ste dobre mienené rady a tiež ste dali najavo, že neposlúchnete svojich pánov bratov a iných triezvo uvažujúcich ľudí. Tiež môj pán synovec učinil nesprávne, že po prevzatí majetkov prepustil pôvodných úradníkov a nahradil ich menej schopnými [...], môj pán synovec mal dbať aj na to, aké má príjmy a aké výdavky. Namiesto toho ste si brali stále ďalšie pôžičky a nečudo, že úradníci si začali robiť po svojom a hľadeli viac na vlastný ošoh, ako na záujmy panstva.“ Karol Pavol dal jasne najavo, že bez pomoci svojich „priateľov“ nedokáže Rudolf dať do poriadku svoje záležitosti. Pomoc a rady však vyjdú nazmar, ak „...pán synovec sám nepriloží ruku k dielu. Pretože to nevedie k žiadnemu úspechu, ak si večer budete lámať hlavu iba nad tým, ako sa zabávať a tiež cez deň sa budete venovať iba naničhodnostiam. Hlavná starosť Vašej milosti a Vašej pani manželky by mala byť namierená na hospodárstvo.“²⁹

²⁴ JEDLICKSA, ref. 3, s. 607-608; JEDLICKSA, ref. 17, s. 59-60.

²⁵ Tieto spisy spomína Ödön Málnási, ktorý roku 1933 usporiadal pálfyovský archív. Vo viedenskom *Familienarchiv Pálffy* sa tieto poznámky a spisy nenachádzajú. MÁLNÁSI, Ödön. *A herceg és gróf Pálffy család levéltára*. Homok: Csernai és T.-sai nyomdai műintézet, 1933, s. 22.

²⁶ Text dohody medzi Rudolfom Pálffym a Karolom Pavlom Pálffym, Bratislava, 1. 1. 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., N. 6.

²⁷ „...da aber von der familia keine hulff zu gewarten sein werde...“ Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 25. 12. 1751. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19.

²⁸ Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 25. 12. 1751. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19.

²⁹ Karol Pavol Pálffy Rudolfovi Pálffymu, Kráľová, 8. 4. 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

Rudolf Pálffy sa vo svojej zúfalej situácii rozhodol zálohovať svoj podiel v panstve Svätý Jur a Pezinok palatínovi Ľudovítovi Batthyánymu, ktorý bol tiež jedným z jeho veriteľov.³⁰ Tento krok by bol v praxi znamenal, že Pálffyovci by boli stratili časť panstva, ktoré patrilo medzi najlukratívnejšie a najprestížnejšie majetky rodu.³¹ Po dohode s Mikulášom a Leopoldom Pálffym sa Karol Pavol rozhodol vziať riešenie situácie do vlastných rúk a ako prízvukoval pred synovcom Mikulášom, činil tak „z čistej lásky k svojej rodine.“³² Prvého januára 1751 bola podpísaná dohoda medzi Rudolfom Pálffym a Karolom Pavlom Pálffym o predaji Rudolfovho podielu v panstve Svätý Jur a Pezinok. Jeho dlhy vo výške 300 tisíc zlatých prevzal na seba Karol Pavol a zaviazal sa uspokojiť jeho veriteľov.³³ V závere zmluvy sa skonštatovalo, že ak by sa po desiatich rokoch, teda na deň Svätého Juraja roku 1761, podarilo Rudolfovi alebo jeho dedičom získať sumu 300 tisíc zlatých a vyplatiť ju spolu so sumou, ktorú medzičasom Karol investuje do panstva, tak bude mať právo získať on alebo jeho dediči svoj podiel naspäť.³⁴ Nasledujúce roky prebiehal proces zdĺhavého vyrovnávania dlhov a tiež boli uzavreté ďalšie dohody medzi Karolom Pavlom a jeho synovcami Mikulášom, Leopoldom a Jánom Pálffym.³⁵

Karol Pavol a Rudolf však ani naďalej nedokázali ovládnuť svoje „nižšie pudy“ a „vnieť harmóniu“ do rodinných vzťahov. Už v apríli roku 1752 si našiel Karol Pavol ďalšiu zámienku, aby svojmu synovcovi pripravil neľahké chvíle. Tentoraz ho začal napomínať, aby dal konečne opraviť hrad Červený Kameň. Podľa jeho tvrdenia bola strecha v takom dezolátnom stave, že do vnútorných priestorov hradu vtekala dažďová voda a zničila časť štukatúry na strope. Opäť sa mu vyhrážal, že ak ho neposlúchne, potiahne celú záležitosť pred súd.³⁶ Rudolf prejavil ochotu vyhovieť strýčkovej požiadavke a v liste z októbra tvrdil, že už minulé leto dal uskutočniť niektoré nutné opravy.³⁷ Zároveň tiež prízvukoval, že celú záležitosť okolo

³⁰ Podľa Rudolfovej predstavy chcel panstvo zálohovať iba na rok a za tento čas získať peniaze na zaplatenie dlhov. Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 25. 12. 1751. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19.

³¹ V 16. storočí boli spoluvlastníkmi panstva Svätý Jur a Pezinok Ján Krušič a Štefan Illésházy. Pozoruhodné je, že sestra spomínaného rábskeho hrdinu Mikuláša Pálffyho, Katarína, sa najprv vydala za Krušiča a po jeho smrti sa stala manželkou Illésházyho. Vďaka tejto okolnosti sa stala spoluvlastníčkou a po Illésházyho smrti jedinou vlastníčkou lukratívneho panstva. Situácia sa skomplikovala, keď Katarína Pálffyová roku 1615 zomrela, keďže Pezinok aj Svätý Jur sa stali majetkom koruny. Roku 1625 prejavili záujem o Pezinok Svätý Jur Štefan a Ján Pálffyovci, ktorý zaň zaplatili záloh vo výške 200 tisíc zlatých, no panstvo bolo naďalej majetkom koruny. Roku 1694 si panstvo rozdelili medzi sebou bratia Mikuláš a Ján Pálffyovci a dohodli sa, že tento majetok si budú medzi sebou deliť aj ich mužskí potomkovia rovnakým dielom. Pálffyovci sa stali vlastníkami týchto panstiev až roku 1734, kedy Ján Pálffy zaplatil zostávajúci záloh vo výške 50 tisíc zlatých. MÁLNÁSI, ref. 25, s. 8.

³² Koncept listu Karola Pavla Pálffyho Mikulášovi Pálffymu, s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

³³ Tento obrovský dlh však nenahromadil iba on, ale zdedil ho tiež po palatínovi Jánovi Pálffym.

³⁴ Text dohody medzi Rudolfom Pálffym a Karolom Pavlom Pálffym, Bratislava, 1. 1. 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., N. 6.

³⁵ Podrobné záznamy, účty a texty dohôd, pozri: ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., N. 6.

³⁶ Koncept listu Karola Pavla Pálffyho Rudolfovi Pálffymu, apríl 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

³⁷ Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, 17. 10. 1752. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

opravy Červeného Kameňa by mal posúdiť spravodlivo a nestranne predseda Uhorskej komory Anton Grassalkovich.³⁸

Zaujímavosťou tejto fázy sporu je, že Rudolf Pálffy sa dodnes pokladá za jedného z tých majiteľov Červeného Kameňa, ktorí viacerými prvkami prispeli k stavebnému rozvoju celého komplexu. Na severnej strane dal postaviť koniareň, ďalej dal zriadiť vo východnej a južnej bašte obytné miestnosti a tieto časti dal tiež zastrešiť. Bašty totiž do čias Rudolfa Pálffyho nemali strechu.³⁹ Stavebné úpravy v jeho réžii však nesmerovali iba k zveľadeniu a rozvoju hradu, ale aj k tomu, aby sa revanšoval strýkovi za neprijemnosti. Z tohto dôvodu dal postaviť na „svojej“ bašte múr, ktorý zabránil voľnému pohybu Karolových poddaných v priestranstve hradu. „...*Urážajú ma tieto násilnosti, pretože sú protiprávne a navyše nie sú v súlade s rodinnými dohodami. Tie totiž jasne stanovili, že bašty sú v spoločnom vlastníctve ... a nikto nesmie zabrániť vo voľnom prechode do lesa*“, – napísal Karol Pavol Pálffy rozhorčene svojmu synovcovi. Opäť mu pohrozil, že „...*ak tieto násilnosti neskončia, budem nútený viesť náročný a otravný súdny proces*...“ V liste tiež znovu načrtol problematiku „ilegálnych“ poľovačiek Rudolfových poľovníkov vo svojom revíre.⁴⁰ Ten vo svojej odpovedi uviedol, že časť bašty dal uzavrieť preto, aby tam zriadil ubytovacie priestory pre svoju početnú rodinu a v žiadnom prípade neporušil rodinné dohody.⁴¹

Roku 1759 hrad Červený Kameň vyhorel a na opravu budovy musel prispieť aj Karol Pavol. Na zhromaždení Bratislavskej stolice vznikla dohoda o tom, ktoré časti mal opraviť Rudolf a ktoré Karol Pavol. Dohodu obidve strany prijali, no počas jej realizácie došlo opäť k nezhodám. Karol Pavol totiž inicioval proti Rudolfovi proces na základe skutočnosti, že na opravy hradu prispel väčším podielom, ako on. Rudolf proces prehral a musel vyplatiť 2233 zlatých a 87 ½ denárov svojmu strýkovi. Oveľa bolestivejšie však pre neho bolo, že sa musel v prospech strýka vzdať polovice zemepanského mestečka Častá a tiež hornej pily.⁴²

V dosiaľ preskúmanej korešpondencii Karola Pavla a Rudolfa nie sú informácie o tom, ako sa spor ďalej vyvíjal a či napokon dospeli k vzájomnej „harmónii“. Zo 60. rokov 18. storočia sa zachovali od Rudolfa iba dva listy, ktoré však zmienky o konflikte už neobsahujú.⁴³ Rudolf Pálffy zomrel roku 1768, svoj testament však spísal ešte v roku 1765. Vo svojej poslednej vôli taktiež zdôraznil potrebu udržania majetku vcelku, lenže konkrétne uskutočnenie tohto záme-

³⁸ Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 23. 9. 1753. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. I., Nr. 3.

³⁹ JEDLICKSA, ref. 3, s. 607-608; JEDLICKSA, ref. 17, s. 56.

⁴⁰ Karol Pavol Pálffy Rudolfovi Pálffymu. koncept, s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁴¹ Rudolf Pálffy Karolovi Pavlovi Pálffymu, Červený Kameň, 26. 10. 1754. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁴² JEDLICKSA, ref. 17, s. 56 alebo ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. VI, Nr. I.

⁴³ Z rokov 1763 – 1764 sa zachovalo šesť listov v: ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

ru prenechal svojim potomkom.⁴⁴ Synom zanechal nielen ťarchu vyrovnania dlhov, ktoré nahromadil za svojho života, ale aj problémy a konflikty súvisiace s delením rodinného majetku. Zaujímavosťou Rudolfových spisov o pozostalosti je, že sú aj cenným zdrojom poznania jeho zbierky umeleckých predmetov a unikátnych konských sediel. Bohužiaľ, v záujme vyrovnania Rudolfových dlhov museli jeho synovia podstatnú časť zbierky predať.⁴⁵

Karol Pavol sa chtiac-nechtiac musel zapojiť do sporov okolo delenia majetkov medzi dedičmi Rudolfa (I.) Pálffyho, keďže bol poručníkom jeho synov Jána (IX.) (1744 – 1794) a Rudolfa Pálffyho ml. (1750 – 1802).⁴⁶ Zo zachovanej korešpondencie je jasne badateľné, že synovia Rudolfa Pálffyho st. sa v mnohom veľmi podobali na svojho otca a najmä Rudolf mladší riadne „okorenil“ posledné roky života svojho prastrýka.

Rudolf (II.) Pálffy nastúpil na vojenskú dráhu a jeho štúdium finančne podporoval aj Karol Pavol. V záujme pravidelného toku peňazí mu Eleonóra Kaunitzová pravidelne písala prosbopisy: „...ponížene Vás prosím, napíšte list pánovi veliteľovi „Brüsselovi“, aby dal môjmu synovi Rudolfovi ako preddavok 300 zlatých na jeho cestu do Sibiu,⁴⁷ dúfam, že aspoň toľko kreditu uňho ešte mám...“.⁴⁸ Takisto ho aj Rudolf ml. prosil, aby sa nad ním zľutoval a posielal mu peniaze.⁴⁹ Karol Pavol však nebol vždy ochotný vyplatiť požadované čiastky a svoj odmietavý postoj dal bez obalu najavo: „...sťažuješ sa vo svojom liste a spomínaš ohrozenie Tvojej cti a reputácie, ak nezaplatiš svoj dlh vo výške 2000 zlatých a tiež poplatok za zastávanie úradu komorníka. Taktiež píšeš, že sám by si tie dlhy vyrovnal, no najprv vyčkáš, ako dopadne delenie majetku medzi Tebou a Tvojím bratom.“ V nasledujúcej pasáži Karol Pavol úprimne vyjadril, čo si myslí o deleniach majetku a taktiež o Eleonóre Kaunitzovej, s ktorou mal problémy už predchádzajúce desaťročia: „Nie je mi jasné, ako by toto delenie za súčasných chaotických podmienok mohlo pre vás dopadnúť dobre. Obávam sa skôr, že práve v dôsledku toho budete mať ešte väčšie ťažkosti. Tvoja matka, ktorá odjakživa riadila a aj teraz riadi celé hospodárstvo, si túto situáciu zapríčinila sama. Nie preto som váš poručník,

⁴⁴ V desiatom bode testamentu stanovil, že dedičstvo síce získajú jeho dvaja synovia, no aby sa zabránilo „roztrhnutiu majetku“ a aby zostal v celku (v origináli: „*in massa*“), po tom, čo už nebudú pod poručníctvom, má prevziať vedenie hospodárstva ten, „ktorý sa na to najviac cíti“. V trinástom bode svojej poslednej vôle synom rozhodne zakázal, aby nahromadili pasíva. Ak by ich však okolnosti k tomu prinútili, smú tak konať iba „s vedomím rodiny“. Testament Rudolfa Pálffyho, 4. 10. 1768. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II, F. VI., Nr. I.

⁴⁵ Na predaj sa dostal o. i. strieborný riad v hodnote 4531 zlatých a 30 1/2 denára, časť Rudolfovej „garderóby“, obilie, kone (medzi nimi aj plnokrvníky a tiež cenné kusy Rudolfovej zbierky konských sediel a postroja): ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II, F. VI., Nr. 8.

⁴⁶ Dokumenty o dohodách medzi Jánom a Rudolfom Pálffym ml. a ich matkou Eleonórou von Kaunitzovou pozri: ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II, F. II., Nr. 9, Nr. 10, Nr. 11, Nr. 12, Nr. 13, Nr. 14, Nr. 15, Nr. 16, Nr. 17, Nr. 18, Nr. 19, Nr. 20.

⁴⁷ Nemecky Hermannstadt, maďarsky Nagyszeben – dnes Rumunsko.

⁴⁸ Eleonóra von Kaunitzová Karolovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 7. 10. 1771. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁴⁹ Rudolf Pálffy ml. Karolovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 31. 12. 1772. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 21.

*aby som platil vaše dlhy alebo zháňal pre vás peniaze [...], a to len z toho dôvodu, že vaša matka nevie hospodáriť.*⁵⁰

Eleonóra Kaunitzová na odmietnutie zareagovala rovnako ostro: „...s počudovaním som vzala na vedomie z listu Vašej milosti a tiež z priloženého úryvku listu veliteľa „B. von Purcella“, že môj syn Rudolf nedostal peniaze. Vaša milosť by si mala uvedomiť, že môj syn sa nejde zabávať do Sibiu [...], o tejto záležitosti sa porozprávam aj s pánom švagrom grófom Leopoldom Pálffym a budem ho žiadať o jeho podporu.“⁵¹

Karol Pavol síce nebol ochotný pripustiť, aby z neho príbuzenstvo podľa ľubovôle ťahalo peniaze, ak však išlo o to, aby v záujme rodiny použil svoje vplyvné postavenie na dvore Márie Terézie, očividne rád poskytol pomoc. Stalo sa tak aj v prípade, keď sa Rudolf Pálffy uchádzal o post cisárskeho komorníka.⁵² V odpovedi na jeho žiadosť o podporu nasadil Karol Pavol úplne iný tón: „Tvoj úmysel, ktorý si vyjadril prostredníctvom Tvojho listu, že by si sa rád stal komorníkom, je nielenže chvályhodný, ale aj veľmi prijateľný.“ Karol Pavol odporučil ako patrónov pri presadení tohto cieľa najvplyvnejších mužov na viedenskom dvore: ríšskeho radcu a diplomata knieža Václava Antona Kaunitza (1711 – 1794), jedného z najbližších ľudí Márie Terézie, a hlavného komorníka, knieža Johanna Adama von Auersperga (1721 – 1795).⁵³

Dobrý vzťah medzi strýkom a synovcom však nemal dlhé trvanie, no tentoraz „rodinnú harmóniu“ nenarušili finančné záležitosti, ale láska. Počas svojho pobytu v Sibiu sa Rudolf Pálffy zahľadel do istej grófkych Bethlenovej.⁵⁴ Nie je isté, či ju požiadal o ruku preto, lebo vyhlíadaná budúca pani Pálffyová bola veľmi majetná, alebo preto, že vraj bola aj veľmi krásna. Tiež nie je z dostupných prameňov jasné, či mal otec grófkych Bethlenovej informácie o nelichotivej finančnej situácii svojho budúceho zaťa. V každom prípade si však kládol náročné podmienky pre uskutočnenie sobáša: „...žiadajú venné vo výške 20000 zlatých, ďalej 3000 zlatých ako vdovské zabezpečenie [...], tiež mám opustiť vojsko, mám sa presťahovať do tejto krajiny a zostať tu, kým [jej, pozn. A.F.] otec bude nažive...“.⁵⁵

⁵⁰ Koncept listu Karola Pavla Pálffyho Rudolfovi Pálffymu ml., 3. 1. 1773. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 21.

⁵¹ Eleonóra von Kaunitzová Karolovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 20. 6. 1772. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁵² Rudolf Pálffy ml. Karolovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 21. 4. 1771. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 21.

⁵³ Koncept listu Karola Pavla Pálffyho Rudolfovi Pálffymu ml., 25. 4. 1771. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 21.

⁵⁴ Jej identitu sa nám zatiaľ nepodarilo zistiť.

⁵⁵ Rudolf Pálffy ml. Karolovi Pavlovi Pálffymu, Bratislava, 21. 4. 1771. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 6.

Karol Pavol istotne zažil neľahké chvíle, keď sa dozvedel o plánoch svojho prasnynovca, čo zreteľne cítiť aj z jeho reakcie: „*Som udivený z toho, čo píšeš [...], ešte viac ma však zaráža, že Ťa nabádajú, aby si opustil vojsko a Ty si ochotný pristúpiť na túto podmienku. Táto celá záležitosť totiž Tebe, ale aj Tvojim potomkom môže spôsobiť doživotné problémy. Navyše, zruinuje to aj Tvoje šťastie a uznanie v očiach obidvoch Výsostí a tiež celého triezvo uvažujúceho sveta...*“.⁵⁶ S názorom Karola súhlasilo aj príbuzenstvo. Nasledujúci citát pochádza zrejme z listu Leopolda (II.) Pálffyho a je zaujímavý tým, že v ňom nájdeme aj charakteristiku „nerozvážneho mladíka“: „*Odpoveď môjho pána brata synovcovi považujem za správnu. Zrejme mal nasadené ružové okuliare, keď písal tie riadky. Ak len vezmem do úvahy, že tento mladík ešte nepozná svet a ani jeho výchova nebola práve najlepšia a navyše, je to jeho prvá láska, nečudo, že by prikývol na všetko. Požiadavky jej otca⁵⁷ sú tiež pochopiteľné, každý milujúci otec by konal rovnako, keby jeho dcéra mala dostať po vydaji pekný majetok.*“ „Milý príbuzný“ však nebol až tak rozhodne proti plánovanému manželstvu a na záver listu dodal: „*Preposielam list „Kornisa“, ktorému istotne môžeme dôverovať a nechám to na zväzanie pánovi bratovi, ako sa rozhodne, lebo ja sa nechcem do toho miešať.*“⁵⁸

V ranonovovekej aristokratickej spoločnosti sa manželstvá neuzatvárali z lásky a zrejme v prípade grófky Bethlenovej nezavážil ani fakt, že bola majetná a pravdepodobne by bola pomohla Rudolfovi Pálffymu ml. dostať sa z finančných problémov. Zatiaľ nie je známe, ako sa tento prípad ďalej vyvíjal, no napokon sa Rudolf ml. oženil s grófkou Máriou Antóniou Kolowrat-Krukowskou. Mali spolu 15 detí, takže sa dá predpokladať, že išlo o vydarené manželstvo.⁵⁹ Problémy Karola Pavla Pálffyho s príbuzenstvom ukončila napokon až jeho smrť roku 1774. Keďže jeho jediný syn Pavol zomrel roku 1750, majetky po ňom zdedil Ján (VII.) Pálffy, syn jeho mladšieho brata Mikuláša (VII.).

Na záver by sme chceli stručne načrtnúť niekoľko otázok, ktoré súvisia s majetkovými spormi v rode Pálffyovcov. Po prvé: ako sa prejavili vyhrotené situácie vo vzájomnom písomnom kontakte aktérov sporu? Je dôležité poznamenať, že typickou charakteristikou tzv. „missiles“ listov, do ktorých zapadá aj súkromná korešpondencia Pálffyovcov ohľadne majetkových a rodinných sporov je, že okrem typických formálnych a zdvorilostných fráz obsahovali aj vyjadrenia osobného, často aj dôverného charakteru. V dobovom chápaní tvorilo písanie listov dôležitý prvok rétoriky, považovali ho za prejav dobrej výchovy a tiež spoločensky primeraného životného štýlu. Zručnosť písať listy sa brala mimoriadne vážne a tvorila dôležitú

⁵⁶ Koncept listu Karola Pavla Pálffyho Rudolfovi Pálffymu, s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 6.

⁵⁷ Gróf Bethlen.

⁵⁸ Koncept listu zrejme Leopolda (II.) Pálffyho, s.d., ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 19, A. I., L. II., F. II., Nr. 6.

⁵⁹ JEDLICKSKA, ref. 3, s. 611.

súčasť výchovy aristokratických mladíkov.⁶⁰ Z tohto hľadiska je pochopiteľné, že ani v jednom zo skúmaných listov sme sa nestretli s vulgárnymi výrazmi alebo s priamymi osobnými urážkami.⁶¹

Ďalšia problematika, ktorá sa vynorila pri spracovaní archívneho materiálu, je otázka „manažmentu konfliktov“ v aristokratickej rodine. Ako vnímali a hodnotili Pálffyovci, že v krajnom prípade ich nedorozumenia skončili na súde? Vo vzájomnej korešpondencii často prízvukovali, že v prvom rade im išlo o „prospech celej rodiny“, o „zabránenie neporiadku a disharmónie“ a ich hlavným cieľom bolo „žiť v mieri a v priateľskom porozumení“ s príbuznými.⁶² Zároveň však celú situáciu hodnotili ako „nutné zlo“, niečo, čo nepatrí k životnému štýlu vysokopostavených a urodzených aristokratov, ako to napokon vyjadril aj Karol Pavol Pálffy: „*medzi 'Kavaliermi' je niečo také neprípustné.*“⁶³

Podľa dobovej mentality bola chamtivosť a ziskuchtivosť predstaviteľa spoločensky uznávanej rodiny neprijateľnou záležitosťou, ktorú sa patrilo aspoň verbálne odsúdiť. Ako príklad uvedieme dva citáty. V súvislosti so snahou Mikuláša (VIII.) Pálffyho zaistiť si svoj seniorátny podiel neskrýval autor hlásenia z roku 1752 svoje pohoršenie: „...*gróf Mikuláš Pálffy by mal brať do úvahy, že aj on vďačí za svoj blahobyť svojim predkom a jeho postavenie tiež pramení z doterajších zásluh jeho rodiny, za čo by jej mal byť vďačný. Táto vďačnosť ho však zároveň zaväzuje, aby nehľadel len na to, aké bude mať príjmy zo seniorátneho majetku, keď ich raz dostane do svojich rúk, ale predovšetkým bral do úvahy, že seniorát znamená uznanie jeho osoby v očiach celého sveta...*“. Mikuláš Forgách sa pred svojím priateľom Karolom Pálffym vyjadril na adresu Jána a Leopolda ešte ostrejšie: „*Kto myslí len na svoj ošoh, tomu nepatrí meno Pálffy...*“.⁶⁴

V ohrození však nebola iba reputácia jednotlivcov, ale celého aristokratického rodu, ktorého členovia zastávali v Uhorsku a na viedenskom dvore vysoké politické, vojenské aj cirkevné funkcie. „*Predovšetkým by bolo želateľné, aby sa grófi Ján, Mikuláš, Leopold a Rudolf Pálffy skutočne a úprimne dohodli a zaistili blahobyť pre svoj urodzený rod, ktorého členovia sa zaslúžili o dobro našej krajiny a tiež dvora a sú tiež vysokovážení v Uhorskom kráľovstve. Mali by sa zdržať všetkých nežiaducich činov a konečne by malo dôjsť medzi nimi k zmiereniu, aby konečne ustáli neprajné reči, ktoré spreádzajú ich spor,*“ píše sa v horespomínanom hlásení z roku 1752.

⁶⁰ DORSTE, Heiko. Briefe als Medium symbolischer Kommunikation. In FÜSSEL, Marian (ed.). *Ordnung und Distinktion. Praktiken sozialer Repräsentation in der ständischen Gesellschaften*. Münster : Rhema Verlag, 2005, s. 245.

⁶¹ Napriek tomu sme sa aj v aristokratickej korešpondencii stretli s vulgárnymi výrazmi, ale nikdy nie v písomnej komunikácii na oficiálnej úrovni!

⁶² Karol Pavol Pálffy Rudolfovi Pálffymu, s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁶³ Karol Pavol Pálffy s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3. Termín „kavalier“ v tomto prípade znamená urodzeného veľkorysého muža.

⁶⁴ Mikuláš Forgách Karolovi Pavlovi Pálffymu, Újlak, 14. 1. 1771. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. III.

Dôležitou úlohou do budúcnosti je tiež zistiť, kto z vysokopostavených osobností v Uhorskom kráľovstve a aj na viedenskom dvore podporoval aktérov sporu a kto naopak, bol proti nim? Pozoruhodná je totiž poznámka z horespomínaného hlásenia: „*Nemôžeme nechať bez povšimnutia, že právny postup v tejto kauze môže mať rozličné podoby a rôzny výklad. Gróf Karol Pálffy má veľa priateľov v krajine a na dvore, ale niektorí si želajú, aby spory v rodine pretrvali čo najdlhšie a dokonca, aby sa čo najviac vyhrotili. Iní tento prípad vnímajú ako príklad, ako by sa dali podobné udalosti riešiť aj v iných rodinách.*“ Toto konštatovanie vo svojej podstate znamená, že majetkový spor vo vysokopostavenom a vplyvnom aristokratickom rode nebol iba internou záležitosťou, ale mal aj širšie politické súvislosti. Preto dôležitou výskumnou otázkou do budúcnosti je nájsť archívne dokumenty, ktoré by pomohli osvetliť túto problematiku a skúmať celú záležitosť aj z hľadiska patrónov a odporcov Pálffyovcov počas majetkových a právnych peripetií. Nie menej závažná je totiž aj skutočnosť, že spor sledovala aj Mária Terézia, ako to vyplýva z listu Antona Grassalkovicha: „...*keďže moje pokusy riešiť spor podľa pokynov jej Výsosti nemali žiaden efekt, jej Výsosť prejavila svoju nespokojnosť...*“.⁶⁵

Prípád Pálffyovcov nebol ojedinelý v priebehu raného novoveku. Aj v iných aristokratických rodinách vypukli hádky okolo majetkov, ktoré napokon skončili súdnym procesom. Približne v rovnakom čase, kedy prebiehal pálffyovský spor, sa súdili napríklad aj členovia rodu Zichy pre nehody okolo testamentu Štefana Zichyho.⁶⁶ Jednu z ťažkostí pri spracovaní tematiky však znamenala práve skutočnosť, že zatiaľ nevznikli prípadové štúdie, ktoré by na základe rodinnej korešpondencie a právnych dokumentov sledovali vznik, priebeh, výsledky a dosah majetkových sporov v uhorských magnátskych rodinách v ranom novoveku. Z prípadu Pálffyovcov sme však vyvodili záver, že medzi hlavné príčiny majetkových sporov v priebehu 18. storočia patrila aj nárast počtu členov rodu a následné rozvetvenie rodiny. Na rozdiel od 16. a 17. storočia bolo čoraz menej „voľne dostupných“ panstiev, takisto nebolo možné, aby v prípade početnej aristokratickej rodiny každý mužský člen rodu získal lukratívne miesto na viedenskom dvore, v uhorských krajinských hodnostiach alebo v stoličnej správe. Z toho napokon logicky vyplývalo, že každý sa usiloval získať z rodového majetku čo najväčší podiel, a to aj napriek tomu, že súdne procesy a honoráre pre právnikov zhltili nie malé finančné čiastky, o stratách v prípade negatívneho výsledku procesu ani nehovoriac.

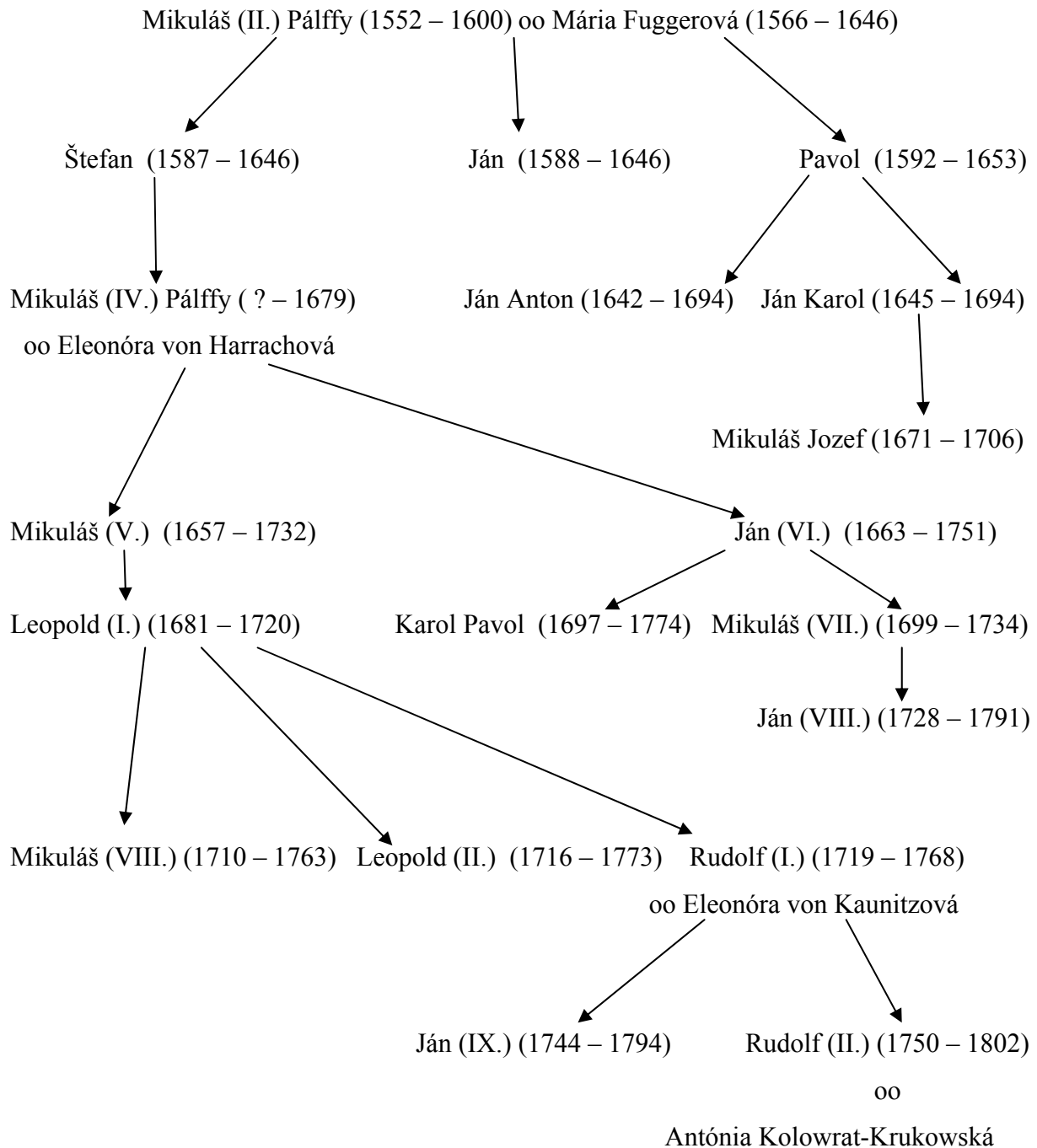
„Statky-zmätky“ – názov Tajovského divadelnej hry výstižne charakterizuje nielen situáciu v magnátskom rode Pálffyovcov v 18. storočí, ale platí pre všetky spoločenské vrstvy, keď ide o konflikty okolo rodinných majetkov. Domnievame sa, že hlavným kľúčom k riešeniu takýchto sporov bola vzájomná ochota dohodnúť sa. Naopak, preťahujúce sa nehody dokázali vytvoriť vážne, niekedy až nenapraviteľné trhliny v pokrvných vzťahoch. Straty, ktoré vznikli týmto spôsobom, boli nevyčísľiteľné a nedali sa vynahradiť ani tými najlukratívnejšími hnu-

⁶⁵ Anton Grassalkovich Karolovi Pavlovi Pálffymu, Gödöllő, 20. 10. 1763. s.d. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁶⁶ Ján Zichy takisto viedol spor proti viacerým príslušníkom rodu: proti Františkovi, Mikulášovi a Štefanovi Zichymu. Predmetom súdneho procesu bolo Divínske panstvo. PERES, ref. 11, s. 129-130.

teľnosťami a nehnuteľnosťami. Napokon to výstižne vyjadril aj Anton Grassalkovich pri hodnotení možných následkov konfliktu medzi Pálffyovcami: „...obávam sa, že rodina príde až príliš neskoro na to, o čo všetko týmto spôsobom prichádza...“.⁶⁷

Genealogická tabuľka⁶⁸

⁶⁷ Anton Grassalkovich Karolovi Pavlovi Pálffymu, Gödöllő, 23. 3. 1762. ÖStA, HHStA, FA Pálffy, K Nr. 17, A. I., L. VII., F. IV., Nr. 3.

⁶⁸ V genealogickej tabuľke uvádzame pre ľahšiu orientáciu len tých príslušníkov rodu Pálffy, ktorí boli relevantní z hľadiska delenia panstiev Červený Kameň a Svätý Jur a Pezinok, resp. sme ich spomenuli v štúdiu.

Cituj:

FUNDÁRKOVÁ, Anna. „Kto myslí len na svoj osoh, tomu nepatrí meno Pálffy...“ Narušenie harmónie a dobrého spoluzitia v rode Pálffyovcov v 18. storočí. In *Forum Historiae*, 2012, roč. 6, č. 1. ISSN 1337-6861.
http://www.forumhistoriae.sk/FH1_2012/texty_1_2012/fundarkova.pdf

•••

Mgr. Anna Fundárková, PhD., M. A. je samostatnou vedeckou pracovníčkou oddelenia novoveku historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Jej vedecký záujem sa zameriava na politické dejiny obdobia raného novoveku, uhorskú politickú elitu a jej vzťah k viedenskému dvoru, ako aj na rod Pálffyovcov. Okrem množstva štúdií v domácich a zahraničných periodikách je spolueditorkou publikácií *Institutions of Legal History with Special Regard to Legal Culture and History. Faculty of Law, University of Pécs – Institute of History of Slovak Academy of Sciences, Pécs 2011*; *Pálffyovci v novoveku. Vzostup významného uhorského šľachtického rodu. Bratislava – Budapest 2003*. Je autorkou monografie *Ein ungarischer Aristokrat am Wiener Hof des 17. Jahrhunderts. Die Briefe von Paul Pálffy an Maximilian von Trauttmansdorff (1646-1650)*. Wien : Collegium Hungaricum, 2009.
Kontakt: annafund@gmail.com